

Soltorgsgymnasiet
Masergatan 20
781 81 Borlänge
hans.carlsson@borlange.se
per.hamne@borlange.se

2010-12-14
1 (7)
Dnr 40–2010:1148

Borlänge kommun
781 81 Borlänge
kommun@borlange.se

Kvalitetsgranskning av betygssättning i Soltorgsgymnasiet, Borlänge kommun

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har granskat betygssättningen i historia A, kemi A och svenska B i Soltorgsgymnasiet i Borlänge kommun.

Skolinspektionens sammanfattande bedömning är att lärare i kemi A och svenska B ger eleverna möjlighet att visa upp de kunskaper och förmågor som framgår av respektive kursplans mål och betygskriterier, medan elever i historia A inte ges tillräckliga möjligheter till detta. De kunskapskrav lärare i kemi A och svenska B ställer för betyg överensstämmer med betygskriterierna för de olika betygsnivåerna, men i historia A skiljer sig bedömningen åt. För en av lärarna i historia A är bedömningen densamma som för kemi A och svenska B. Men en lärare i historia A är inte förtrogen med de kunskapskillnader som framgår av kursplanens betygskriterier, och de kunskapskrav läraren ställer för betyg överensstämmer inte med kursplanens betygskriterier för de olika betygsnivåerna. Vid betygssättningen sammanfattar och värderar lärarna i historia A, kemi A och svenska B olika underlag på ett likvärdigt, allsidigt och sakligt sätt och enligt Skolverkets föreskrifter om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan.

Ansvar för betygssättning

Läraren är den som sätter betyget på avslutad kurs. Läraren kan diskutera med andra lärare, men den lärare som ansvarar för undervisningen vid betygssättningsstillfället är också den som ska sätta betyget. Betygssättning är myndighetsutövning och har rättsverkningar för den enskilda eleven.

Rektor har ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen. Det innebär att rektor ansvarar för att lärare har, eller genom kompetensutveckling får, erforderliga kunskaper om kursplaner, betygskriterier och övriga författningar och föreskrifter för att kunna sätta betyg på ett rättssäkert och likvärdigt sätt.

Huvudmannen har ett övergripande ansvar för verksamheten. Huvudmannen ansvarar för att rektor och lärare har nödvändiga kunskaper och insikter i de föreskrifter som gäller, och att dessa tillämpas.

Skolinspektionen bedömer att:

- vid betygssättningen i historia A tillämpas inte kursplanens mål och betygskriterier fullt ut (7 kap. 4 § gymnasieförordningen och Lpf 94, 2.5 "Bedömning och betyg").
- vid betygssättningen i historia A tillämpas inte kursplanens betygskriterier för de olika betygsnivåerna fullt ut (7 kap. 4 § gymnasieförordningen och Lpf 94, 2.5 "Bedömning och betyg").

Rector på skolan ska senast den 14 juni 2011 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits inom ovanstående områden. Mer information ges nedan, under rubriken *uppföljning*.

I motiveringen till beslutet anges även de styrkor i verksamheten som iakttagits.

Skolinspektionens granskning av betygssättningen i Soltorgsgymnasiet i Borlänge kommun**Bakgrund**

Skolinspektionen genomför under hösten 2010 en kvalitetsgranskning av betygssättningen i 35 gymnasieskolor. Granskningen av Soltorgsgymnasiet i Borlänge kommun ingår i detta projekt. Övergripande iakttagelser och slutsatser inom området kommer att redovisas i Skolinspektionens kvalitetsgranskningsrapport "Betygssättningen i gymnasieskolan II".

Projektet är ett fortsättningsprojekt och utgår till delar från det föregående projektet "Betygssättning i gymnasieskolan" som granskade om betygssättningen på 30 skolor motsvarade målen i kursplanerna och vilka system skolorna hade för en likvärdig betygssättning.

Övergripande information om och projektplan för kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

Syfte

Projektets syfte är att granska om rätt betyg sätts i gymnasieskolan. Projektet granskar förutsättningarna för detta genom att studera vilka underlag lärare använder för att bedöma och betygsätta elevernas kunskaper i relation till kursplanernas mål och betygskriterier samt om lärare sammanfattar och värderar olika underlag systematiskt i betygssättningen.

Fokus för denna granskning är betygssättningen i kurserna historia A, kemi A och svenska B. Kvalitetsgranskningen tar sin utgångspunkt i två övergripande frågeställningar, 1.) *är uppgifter/aktiviteter¹ som lärare använder i undervisningen och som ger underlag för bedömning av elevernas kunskaper relaterade till kursplanernas mål och betygskriterier?* och 2.) *sammanfattar och värderar lärare olika underlag och bedömningar systematiskt² vid betygssättningen?*

Tillvägagångssätt

De brister Skolinspektionen identifierar avseende de granskade aspekterna kommuniceras till de granskade skolorna. Men även goda exempel belyses genom att granskningen uppmärksammar gymnasieskolor som bättre än andra lyckas genomföra betygssättningen på ett ändamålsenligt sätt.

De metoder och material som utgör underlaget till beslutet är dokumentanalyser och intervjuer med skolledning, lärare och elever. Dokumenten utgörs av underlag för bedömningar från Soltorgsgymnasiet som ett urval av lärare i de aktuella kurserna använt i betygssättningen och som skickats in till Skolinspektionen inför besöket. Skolinspektionen besökte Soltorgsgymnasiet den 28 t.o.m. 29 oktober 2010.

Den nya skollagen trädde i kraft den 1 augusti 2010, men 1985 års skollag (SFS 1985:1100) ska fortsätta att tillämpas fram till den 1 juli 2011. För elever som har påbörjat utbildningen före den 1 juli 2011 ska 1985 års skollag fortsätta att tillämpas tills dess att eleverna avslutat sin utbildning. Det innebär att 1985 års skollag är utgångspunkten för Skolinspektionens granskning.

Den juridiska grunden för Skolinspektionens bedömningar av betygssättningen i Soltorgsgymnasiet utgörs av: 1 kap. 2 § 1985 års skollag, 7 kap. 4 § gymnasieförordningen (SFS 1992:394), 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna (SKOLFS 1994:2), nedan kallad Lpf 94, 2.5 Bedömning och betyg, Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2000:134) om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan och de delar av kursplanerna för historia A, kemi A och svenska B som rör betygssättning.

Företrädare för skolan har beretts möjlighet att ge synpunkter på sakinnehållet som ligger till grund för kvalitetsgranskningens beslut.

¹ Med uppgifter/aktiviteter menas de moment som elever genomför för att visa sina kunskaper inom ramen för de kurser de läser. Det kan exempelvis vara prov, muntliga uppgifter, litteraturredovisningar eller egna arbeten som genomförs med mer eller mindre lärarhjälp enskilt eller i grupp.

² Med systematiskt menas att sammanvägningen inte är slumpvis eller varierar mellan elever. Sammanvägningen görs likadant för alla elever, dvs. på ett likvärdigt sätt. Sammanvägningen överensstämmer dessutom med Skolverkets föreskrifter om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan.

Beskrivning av skolan

1961 invigdes det Högre tekniska läroverket i Borlänge, som kom att kallas Soltorgsskolan, sedermera Soltorgsgymnasiet. Skolan har idag 480 elever fördelade på de nationella programmen, naturvetenskapsprogrammet med de nationella inriktningarna: naturvetenskap, matematik och datavetenskap och miljövetenskap, teknikprogrammet med de lokala inriktningarna: datorteknik, teknik och företagande, virtuell design samt bygg- och samhällsplanering. På skolan finns också ett specialutformat program, tvärvetarprogrammet, där eleverna kan välja mot en naturvetenskaplig eller samhällsvetenskaplig bredd. Skolan leds av två rektorer där den ena rektorn har ett övergripande ansvar medan den andre rektorn ansvarar mer för den inre verksamheten och elevhållsan.

Motivering till beslutet

Lärares underlag för bedömning och betygssättning

Betyget uttrycker i vad mån den enskilda eleven har uppnått de kunskapsmål som uttrycks i kursplanen för respektive kurs och som definieras som betygskriterier. Dessa mål och betygskriterier ska ligga till grund för elevernas betyg. Se vidare i bilagan. Under det här frågeområdet har tre aspekter granskats: 1.) ger de uppgifter/aktiviteter som elever förväntas genomföra under kursen och som ligger till grund för bedömning och betygssättning elever möjlighet att visa upp de kunskaper och förmågor som framgår av kursplanens mål och betygskriterier, 2.) ställer lärare krav som helt saknar stöd i kursplanens mål och betygskriterier och 3.) överensstämmer de kunskapskrav som lärare ställer för olika betyg med kursplanens betygskriterier för de olika betygsnivåerna.

Ges eleverna möjlighet att visa upp de kunskaper och förmågor som framgår av kursplanens mål och betygskriterier?

Skolinspektionen bedömer att vid betygssättningen i historia A tillämpas inte kursplanens mål och betygskriterier fullt ut. Eleverna har inte getts möjlighet att visa förmågan att bedöma olika källors och kvalevors värde. I kemi A och svenska B har eleverna getts möjlighet att visa upp de kunskaper och förmågor som framgår av respektive kursplans mål och betygskriterier.

Granskningen visar att elever i kemi A har getts möjlighet att visa kunskaper om materia, kemisk bindning, reaktioner, stökiometriska beräkningar, syror, baser mm. Elever har också, enligt uppgifter i samtal med lärare och elever, erbjudits ett varierat utbud av laborativa uppgifter av olika svårighetsgrader. De har följt instruktioner, visat att de kan tillämpa säkerhetsföreskrifter och redovisat laborationer i rapporter. Eleverna har också på prov skriftligt besvarat uppgifter som ger eleverna möjlighet att kombinera, tillämpa och integrera kunskaper från olika delar av kemin.

Av de prov och uppgifter som studerats, samt i de intervjuer med lärare och elever som genomförts, framgår att elever i svenska B, på olika sätt och vid flera tillfällen erbjudits möjligheter att visa upp de kunskaper och förmågor som framgår av kursplanens mål och betygskriterier. Elever har getts möjlighet att sammanställa material, förmedla tankar, utreda och argumentera muntligt och skriftligt. Eleverna har också på prov skriftligt besvarat uppgifter om texter, författare och idéströmningar och erbjudits tillämpade uppgifter som speglar förmåga att tillägna sig texter från skilda epoker, diskutera, reflektera och analysera innehåll, gestalter och bärande tankar.

I historia A har elever getts möjligheter att visa upp förmågorna att återge sakupplysningar, använda epokbegrepp, ge bakgrund och sammanhang, klarlägga förutsättningar och drivkrafter samt göra jämförelser mellan företeelser då och nu. Utifrån intervjuer och studerade dokument uppfattar Skolinspektionen att elever har erbjudits arbetsuppgifter som speglar förmåga att beskriva och formulera egna tankar samt redovisa källor. Men elevernas förmåga att förhålla sig till och kritiskt granska källor har inte bedömts av lärare så att det påverkat elevernas betyg på det sätt som framgår av kursplanens mål och betygskriterier. Det framgår av inskickat underlag och i intervjuer med både lärare och elever.

Ställs andra krav för betyg som inte framgår av kursplanens mål och betygskriterier?

Skolinspektionen bedömer att lärare i historia A, kemi A och svenska B inte ställer andra krav för betyg än de som framgår av respektive kursplans mål och betygskriterier.

Inskickat underlag i form av prov, uppgifter, laborationer mm i respektive kurs visar att lärare ställer krav för betyg som motsvarar kursplanernas mål och betygskriterier och inget därutöver. I intervjuer med lärarna och eleverna bekräftas att de krav som ställs är de som framgår av kursplanerna och betygskriterierna.

Överensstämmer de kunskapskrav som ställs för olika betyg med kursplanens betygskriterier för de olika betygsnivåerna?

Skolinspektionen bedömer att en lärare i historia A ställer krav för betyg som inte fullt ut överensstämmer med kursplanens betygskriterier för de olika betygsnivåerna.

Den information som Skolinspektionen har haft tillgång till visar inget annat än att betygssättningen för lärare i kemi A och svenska B överensstämmer med kursplanens betygskriterier för de olika betygsnivåerna. I kemi A förväntas till exempel elever i laborationsrapporter bearbeta och utvärdera erhållna resultat och hantera enkla beräkningar med säkerhet för Väl godkänt (VG). För Mycket väl godkänt (MVG) ska eleven tillämpa ett naturvetenskapligt arbetssätt, såväl teoretiskt och laborativt, tolka resultat och värdera slutsatser samt kunna förklara fenomen i omvärlden. I svenska B har elever för Godkänt (G) bland annat med handledning samlat, sammanställt och anpassat den språkliga formen till målgrupp och syfte. För VG har eleverna planerat, granskat, värderat och visat språklig och stilistisk säkerhet och för MVG har eleverna analyserat och bedömt argumentation och dragit egna slutsatser.

Lärarna i historia A sätter betyg på elevernas förmåga att påvisa krafter, ge bakgrund och använda historiska begrepp. Huruvida den ene lärarens krav för de högre betygen överensstämmer eller avviker från betygskriterierna är oklart. Av inskickade prov och uppgifter och vid intervjuer framgår inte hur proven rättas och inte hur läraren värderar elevernas resultat. Läraren hänvisar till kursplanens betygskriterier, men eleverna säger istället att läraren rättar med poäng. Eleverna kan inte säga vilka kunskaper de förväntades motsvara för få en viss poäng på en uppgift, inte heller hur många poäng en elev sammanlagt skulle ha på provet för att få ett visst omdöme. Eleverna säger att även lärarens övriga bedömnings- och betygsunderlag är oklara och otydliga. De är också osäkra på vilka uppgifter som har påverkat deras betyg. Sammantaget är det inte visat att läraren är förtrogen med de kunskapsskillnader som framgår av kursplanens betygskriterier, inte heller att läraren värderar elevernas resultat eller sätter betyg på ett sätt som överensstämmer med kursplanens betygskriterier för de olika betygsnivåerna.

Lärares sammanfattningar och värderingar av olika underlag

Läraren ska vid betygssättningen använda all tillgänglig information, göra en allsidig bedömning och beakta även sådana kunskaper som eleven tillägnat sig utanför undervisningen. För betyget G ska en elev ha kunskaper för samtliga betygskriterier för G, medan för betygen VG och MVG kan väl utvecklad förmåga avseende något eller några betygskriterier väga upp brister i ett eller ett par andra betygskriterier. Betygsättningen ska vara likvärdig. Se vidare i bilagan. Under det här frågeområdet har granskats huruvida lärare vid betygssättningen sammanfattar och värderar olika underlag på ett likvärdigt sätt samt om detta görs i enlighet med föreskrifter om hur betygskriterierna ska tillämpas vid betygssättningen.

Sammanfattar och värderar lärare olika underlag på ett likvärdigt sätt vid betygssättningen?

Skolinspektionen bedömer att betyg i historia A, kemi A och svenska B sätts utifrån en likvärdig, allsidig och saklig värdering.

Den information som Skolinspektionen har haft tillgång till visar inget annat än att lärare i historia A, kemi A och svenska B vid sin betygssättning sammanfattar och värderar olika underlag på ett allsidigt, sakligt och likvärdigt sätt. Lärarna gör en värdering utifrån den information om elevens kunskaper och förmågor som läraren har haft tillgång till. Av dokument och intervjuer framgår att lärarna har haft tillgång till ett varierat och brett urval av informationer, till exempel resultat på prov, inlämningsuppgifter och laborationer. Flera av lärarna har dessutom haft tillgång till egna anteckningar om elevernas prestationer som förts under kursens gång. I de fall läraren uppfattar sammanvägningen som svår gör läraren ofta en förnyad analys av elevens resultat.

Sammanfattar och värderar lärare olika underlag i enlighet med Skolverkets föreskrifter om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan?

Skolinspektionen bedömer att betyg i svenska B, historia A och kemi A sätts enligt Skolverkets föreskrifter om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan.

Om inga särskilda skäl till undantag finns sätter läraren i kemi A, historia A samt svenska B betyget G på elever som uppfyller kursplanens samtliga betygskriterier för betygsnivån G. Lärarna ger också exempel på sammanvägningar som överensstämmer med föreskrifterna om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan för betygsnivåerna VG och MVG, att väl utvecklad förmåga avseende något eller några betygskriterier väger upp brister i ett eller par andra betygskriterier.

Uppföljning

Skolan ska senast den 14 juni 2011 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån myndighetens krav och rekommendationer. Om åtgärder ännu inte vidtagits men planerats, ange tidplan för planerade åtgärder och ansvarig för genomförandet.

Redogörelsen skickas per post till Skolinspektionens avdelning i Stockholm, att: Jane Strandberg, Box 230 69 eller via e-post, till jane.strandberg@skolinspektionen.se. Ange Skolinspektionens diarienummer (Dnr 40-2010:1148) vid kommunikation med myndigheten angående granskningen.

I ärendets slutliga handläggning har utredare Per Mähl deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Luca Nesi
Enhetschef

Jane Strandberg
Utredare/Föredragande

Bilaga

Författningsstöd och bedömningskriterier

Författningsstöd och bedömningskriterier

Skolinspektionens granskning av betygssättning i gymnasieskolan (II)

Den nya skollagen trädde i kraft den 1 augusti 2010, men 1985 års skollag (SFS 1985:1100) ska fortsätta att tillämpas fram till den 1 juli 2011. För elever som har påbörjat utbildningen före den 1 juli 2011 ska 1985 års skollag fortsätta att tillämpas tills dess att eleverna avslutat sin utbildning. Det innebär att 1985 års skollag under dessa perioder är utgångspunkten för Skolinspektionens tillsyn och granskning.

De bedömningspunkter som ingår i granskningen bedöms med utgångspunkt i följande:

Är uppgifter/aktiviteter³ som lärare använder i undervisningen och som ger underlag för bedömning av elevernas kunskaper relaterade till kursplanernas mål och betygskriterier?

- Ges eleverna möjlighet att visa upp de kunskaper och förmågor som framgår av kursplanens mål och betygskriterier?
- Ställs andra krav för betyg som inte framgår av kursplanens mål och betygskriterier?
- Överensstämmer de kunskapskrav som ställs för olika betyg med kursplanens betygskriterier för de olika betygsnivåerna?

Enligt 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna (SKOLFS 1994:2), nedan kallad Lpf 94, 2.5 Bedömning och betyg, uttrycker betyget i vad mån den enskilda eleven har uppnått de kunskapsmål som uttrycks i kursplanen för respektive kurs och som definieras som betygskriterier. I 7 kap. 4 § gymnasieförordningen (SFS 1992:394) står "Det skall finnas betygskriterier för alla kurser som får förekomma i gymnasieskolan /.../ Vid betygssättningen skall läraren använda dessa betygskriterier."

Bedömningen i dessa avsnitt grundar sig på att de uppgifter/aktiviteter som elever förväntas genomföra och som ger underlag för bedömning och betygssättning relaterar till kursplanens mål och betygskriterier och inget därutöver. Bedömningen grundar sig också på om de kunskapskrav som ställs på enskilda elever överensstämmer med kursplanens betygskriterier för de olika betygsnivåerna. Det innebär att kunskapskraven för en viss betygsnivå inte påtagligt avviker från betygskriterierna för just den betygsnivån.

³ Med uppgifter/aktiviteter menas de moment som elever genomför för att visa sina kunskaper inom ramen för de kurser de läser. Det kan exempelvis vara prov, muntliga uppgifter, litteraturredovisningar eller egna arbeten som genomförs med mer eller mindre lärarhjälp enskilt eller i grupp.

Sammanfattar och värderar lärare olika underlag och bedömningar systematiskt⁴ vid betygssättningen?

- Sammanfattar och värderar lärare olika underlag på ett likvärdigt sätt vid betygssättningen?
- Sammanfattar och värderar lärare olika underlag i enlighet med Skolverkets föreskrifter om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan?

1 kap. 2 § första stycket i 1985 års skollag anger att utbildningen inom varje skolform ska vara likvärdig. Enligt Lpf 94, 2.5, Bedömning och betyg, ska läraren vid betygssättningen utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen, beakta även sådana kunskaper som en elev tillägnat sig på annat sätt än genom den aktuella undervisningen samt göra en allsidig bedömning av kunskaperna och därvid beakta hela kursen.

I 7 kap. 4 § gymnasieförordningen står att Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygskriterier för andra kurser än lokala kurser och för projektarbete. Enligt Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2000:134) om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan ska en elev ha kunskaper för samtliga betygskriterier för betygsnivån Godkänt (G) för att få det betyget. För betygen Väl godkänt (VG) och Mycket väl godkänt (MVG) kan väl utvecklad förmåga avseende något eller några betygskriterier väga upp brister i ett eller ett par andra betygskriterier. För samtliga betygsnivåer gäller att läraren kan bortse från enstaka betygskriterier om särskilda skäl föreligger, som exempelvis funktionshinder eller andra personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för eleven att uppfylla kraven för ett visst kriterium.

Bedömningen i dessa avsnitt grundar sig på om lärares sammanfattande värderingar är likvärdiga, att tillgänglig information utnyttjas och sammanvägningen till ett betyg är allsidig, saklig och personneutral. Det innebär att sammanvägningen inte är slumpvis och/eller varierar mellan elever på oklara grunder. Bedömningen avser också huruvida lärare sammanfattar och värderar olika underlag vid betygssättningen i enlighet med Skolverkets föreskrifter om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan. Det innebär att undantag endast görs vid enstaka fall och motiveras av särskilda skäl.

⁴ Med systematiskt menas att sammanvägningen inte är slumpvis eller varierar mellan elever. Sammanvägningen görs likadant för alla elever, dvs. på ett likvärdigt sätt. Sammanvägningen överensstämmer dessutom med Skolverkets föreskrifter om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan.